

Informacije za učitelje: Mobilni telefoni v prometu

Uporaba mobilnih telefonov med vožnjo predstavlja vedno večji problem na slovenskih cestah. V zadnjih letih beležimo izjemen napredek pri razvoju mobilnih telefonov, saj nam omogočajo mnogo več kot samo klic. Ravno zaradi vsestranskosti so mobilni telefoni naš največji motilec pri vožnji in udeležbi v cestnem prometu nasploh.

Kljub temu, da ne beležimo uradnih podatkov koliko prometnih nesreč se zgodi zaradi uporabe mobilnega telefona, je uporaba mobilnih telefonov med vožnjo vedno bolj pogost dejavnik za nastanek prometnih nesreč. Nesporno dejstvo je, da uporaba mobilnih telefonov med vožnjo vpliva na slabši reakcijski čas voznikov – tudi do 50 % slabši kot pri vožnji v normalnih pogojih. Prav tako vozniki počasneje zaznavajo prometno signalizacijo, imajo daljši zavorni čas, zmanjšanje zaznavanje okolice in prometa ter večje tveganje pri odločitvah, kot je npr. zmanjšana varnostna razdalja itd. Čas, ko vozniki niso pozorni in ne gledajo na vozišče, vpliva na zmožnost voznikovega zaznavanja nepredvidljivih dogodkov na cesti. Tako se na primer lahko zgodi, da na razdalji 10 km, ki jo prevozimo s 60 km/h in torej za pot potrebujemo 10 minut, kar polovico poti vozimo z zmanjšano pozornostjo in posledično ogrožamo sebe, kot druge udeležence v prometu.

Rezultati o uporabi mobilnih telefonov med vožnjo

Podatki o uporabi mobilnih telefonov, ki smo jih pridobili na podlagi raziskave v Sloveniji, so zaskrbljujoči. Velika večina voznikov med vožnjo redno uporablja mobilne telefone, pri tem pa se ne zavedajo, da je to primerljivo, kot če bi vozili s kar 0,8 promila alkohola v krvi, ali da med pisanjem SMS sporočila kar 4 krat manj gledajo na vozišče, kot pri nemoteni vožnji. 74 % oz. 3 od 4 voznikov med vožnjo telefonira, vsak tretji (30 %) pa pregleduje socialna omrežja. Približno 7 % voznikov si med vožnjo zapisuje beležke, opomnike in podobno, 5 % jih brska po spletnih straneh, 3 % pa uporablja mobilne aplikacije. Poleg že naštetega pa jih skoraj desetina (9 %) uporablja mobilni telefon za poslušanje glasbe in navigacijo. Pogovori med vožnjo ni niso kratki, saj v povprečju trajajo 5 minut, pisanje ali pregledovanje sporočil pa vzame v povprečju 3 minute, za pregled socialnih omrežij pa porabijo povprečno 4 minute. Podatka o času porabljenem za pisanje oz. pregledovanje sporočil in pregled socialnih omrežij predstavljata velik problem, saj je tveganje za nastanek prometne nesreče medtem ko gledamo v telefon, izjemno visoko. Kot olajševalno okoliščino je 77 % anketiranih navedlo, da se med pogovorom, pisanjem SMS sporočil (59 %), vnašanjem opomnikov (33 %) ali pregledom socialnih omrežij in spleta (28 %) ustavijo na primernem mestu, pri tem pa je bila interpretacija primernege mesta prepuščena anketiranim – torej lahko za primerno mesto razumejo tudi ustavitev pri rdeči luči, pred zapornicami, v prometnem zamašku, na parkiriščih ali postajališčih. Glede na izredno visoko število voznikov, ki med vožnjo uporabljajo mobilne telefone, je zanimivo, da so vprašani med najbolj nevarne voznike prišteli prav slednje. Sledijo jim vozniki, ki vozijo pod vplivom alkohola in utrujeni vozniki (97 %).

Tveganja zaradi uporabe mobilnega telefona

Vpliv uporabe telefona med vožnjo pri voznikih sicer zmanjšuje hitrost vožnje, nestabilno vzdrževanje varnostne razdalje, pomembno se podaljšujejo reakcijski časi, vozniki imajo več težav z vzdrževanjem smeri vožnje, imajo ožje vidno polje in posledično pogosteje spregledajo objekte in druge udeležence ter naredijo več napak, spregledajo prometno signalizacijo.

Raziskava Univerze Carnegie Mellon je pokazala, da se delovanje možganskega parietalnega režnja, ki je odgovorno za izvajanje prostorskih aktivnosti, že samo pri poslušanju telefonskega pogovora zmanjša za 37 %. Izvajanje nalog roka-oko, ki vključujejo mentalno nasičenost (kot so tipkanje, pisanje sporočila, iskanje) povezanih z uporabo navadnega mobilnega telefona (neprostoročnega) povečuje tveganje za nastanek prometne nesreče za trikrat. Posebej je izrazito tveganje pri pisanju sporočil, brskanju po spletu ali družabnih omrežjih. Povprečen čas, ko vid in naša pozornost med tipkanjem sporočila ni namenjena cesti, je 5 s. Pri hitrosti 50 km/h to pomeni, da slepi prevozimo 70 m. V naselju je to lahko usodno za ranljivejše udeležence, kot so pešci, kolesarji...

Zaradi uporabe mobilnega telefona imamo **3 vrste motnje pozornosti**:

ROČNA:

ODVZAME TI PROSTE ROKE S
KRMILA/VOLANA

VIDNA:

ODVZAME TI OČI/VID OD
CESTE/PROMETA

MISELNA:

ODVZAME TI MISLI,
POZORNOST OD PROMETA

Prostoročno telefoniranje

Opozoriti je potrebno tudi na prostoročno telefoniranje, ki je po slovenski zakonodaji dovoljeno. Vendar so tuje raziskave pokazale, da sicer pri prostoročnem telefoniranju sicer res ne uporabljamo rok, vendar pa je ključen dejavnik tveganja odvratanje pozornosti misli in osredotočanja na promet, kar je enako prisotno pri prostoročnem telefoniranju. **Negativni vpliv pogovora na vožnjo je enak za uporabo mobilnega telefona s prostoročno opremo in brez nje.** Zato strokovnjaki opozarjajo, da je prostoročno telefoniranje skoraj enako tvegano.

Mobilni telefon odvrta tudi pozornost pešcev in kolesarjev

Pogosto so tudi nesreče kolesarjev in pešcev povezane z uporabo mobilnih telefonov ali poslušanjem glasbe s slušalkami. Po ameriški raziskavi se je delež nesreč pešcev zaradi mobilnega telefona povečal z 0,36 % leta 2005 na 3,67 % v letu 2010, kar pomeni 10-kratno povečanje v 5 letih. Raziskave z opazovanjem vedenja pešcev kažejo, da pešci, ki med hojo uporabljajo mobilni telefon hodijo počasneje, spreminjajo hitrost hoje, posvečajo manj pozornosti prometu, manj časa namenijo ali sploh ne pred prečkanjem ceste ter imajo več skoraj trkov z drugimi udeleženci. Raziskave so pokazale tudi, da mladostniki bolj pogosto uporabljajo telefon ali slušalke kot odrasli. Uporaba mobilnega telefona je pri mladostnikih še večja, saj ima mobilni telefon več kot 75 % mladostnikov v starosti 12-15 let, kasneje še več. Prav tako pri kolesarjih med 12-17 letom opažajo, da uporabljajo med kolesarjenjem mobilne telefone, poslušajo glasbo bolj pogosto kot starejši med 35 – 50 letom starosti.

Peš-zombiji: s tem izrazom opisujemo pešce, ki med hojo v javnem prometu ves čas uporabljajo mobilni telefon ter tako ne spremljajo prometa in dogajanja okrog sebe. So kot slepi in gluhi ter tako zelo ogrožajo svojo in varnost drugih. Fordova raziskava (2016) je pokazala, da je kar 86 odstotkov vprašanih mladostnikov priznalo, da je uporaba mobilnega telefona med prečkanjem prometnic za njih povsem običajna praksa. 68 odstotkov jih je ob tem telefoniralo, 62 odstotkov vprašanih je raje poslušalo glasbo preko slušalk, 34 odstotkov vprašanih pa ob prečkanju cest rado igra vlogo 'mobilnih pisateljev', ker so ob takšnih priložnostih ustvarjali pisna sporočila. Ob tem jih je 22 odstotkov izmed vseh vprašanih priznalo, da so zaradi poglobljene interakcije s pametnim telefonom ob hoji že skoraj ali pa so povzročili prometno nesrečo (po navadi gre za neželeno srečanje z avtomobilom ali dvokolesi ...)

Zakonske določbe

- Skladno z Zakonom o pravilih cestnega prometa je pri nas med vožnjo uporaba mobilnega telefona v roki prepovedana, predpisana kazen znaša 250,00 eur in 3 kazenske točke. Sem sodi tako telefoniranje, pisanje sms sporočil, brskanje po spletu itd.
- Dovoljena je le uporaba prostoročnega telefoniranja. Ob tem poudarimo, da tudi prostoročna uporaba zmanjšuje pozornost voznika na samo vožnjo zaradi vsebine pogovora.
- Globa je predpisana tudi za voznike, ki ne potrebujejo vozniškega dovoljenja in sicer 120,00 eur.

Zanimivo:

- v Angliji je kazen za uporabo mobilnega telefona pri voznikih še strožja, in sicer znaša globa 100 funtov ter 3 kazenske točke; za voznike začetnike če v prvih dveh letih od pridobitve vozniškega dovoljenja prejmejo 6 kazenskih točk lahko izgubijo vozniško dovoljenje;
- na Irskem je kazen za uporabo mobilnega telefona med vožnjo zelo visoka in znaša 1.000 eur, ob ponovitvi pa lahko celo zaporno kazen;

Preberite in upoštevajte

Ne uporabljajte mobitela med vožnjo:

- ugasnite ali utišajte mobilni telefon pred vožnjo,
- čeprav uporabljate prostoročno telefoniranje, se izogibajte daljšim in resnejšim pogovorom,
- če se morate javiti na klic, se javite na kratko s sporočilom, da boste poklicali kasneje,
- ustavite na varnem in primernem mestu in varno uporabite mobilni telefon,
- ne kličite drugih med njihovo vožnjo, ter se opravičite, da boste poklicali kasneje,
- kakršnokoli brskanje po spletu, aplikacijah ter pisanje sporočil po spletnih omrežjih je še dodatno tvegano, ker zahteva poleg naših kognitivnih funkcij še roke, ter za daljši čas odvzame našo pozornost,
- uporaba mobilnega telefona je prav tako tvegana pri pešcih in kolesarjih v prometu, saj ne moremo biti dovolj zbrani na promet in okolico.

Uporaba mobilnega telefona pa je v prometu vseeno zelo dobrodošla:

- da lahko v primeru prometne nesreče zelo hitro in neposredno pokličemo pomoč in nujne intervencijske službe (112 ali 113),
- da lahko v primeru okvare ali kritičnega dogodka pokličemo razne podporne službe,
- da lahko hitro obvestimo bližnje in druge glede zamud ali drugih okoliščin,
- da lahko obveščamo druge udeležence ter radijske postaje glede stanja v prometu,
- da si nastavimo navigacijo, ki nas pelje do zelenega cilja,
- da nas lahko preko GPS signala najdejo tudi v primeru, če sami ne moremo poklicati na pomoč.

V bodoče predstavlja uporaba mobilnega telefona med vožnjo velik izziv na področju izboljšanja varnosti cestnega prometa, ne samo pri voznikih, ampak tudi pri pešcih in kolesarjih. Ključno pa je najprej, da se zavedamo tveganja in nevarnosti.

Viri

Več informacij najdete na:

<https://www.avp-rs.si/preventiva/svetovalnica/vozniki/#mobilnivo%C5%BEnja>

1. Zakon o pravilih cestnega prometa

2. Cell-phone use while driving (v ang.), dostopno na:

https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/ersosynthesis2018-cellphone-summary.pdf

3. Oglejte si projekt Furam brez telefona (Združenje DrogArt) <https://furambreztelefona.si/>

4. Video gradivo

Ne uporabljaj telefona med vožnjo <https://youtu.be/x0g2SYVTsl4>

Oči gledajo, a možgani ne vidijo <https://youtu.be/xptSA0IW1sc>

Med športom ne uporabljajš telefona? <https://youtu.be/pr7Z8jCA2oY>

Zoki CAR in AVP svetujeta glede uporabe mobilnega telefona med vožnjo

<https://youtu.be/Z1XnSrTgeEI>

Ne tekstam ko vozim (Zavod vozim) <https://youtu.be/hESHx3SYAuo>

Test pozornosti (v ang.) <https://youtu.be/vJG698U2Mvo>